

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu

LPO – 4101-014-03/2014
P/14/083

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu
ul. Dożynkowa 9H, 61-662 Poznań
T +48 61 655 62 00, F +48 61 655 62 01
lpo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/14/083 – Ochrona zasobów w muzeach samorządowych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontrolerzy	1. Piotr Iwański, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 90989 z dnia 23 lipca 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2) 2. Marek Gutraj, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 90997 z dnia 7 sierpnia 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 3-4)
Jednostka kontrolowana	Muzeum Początków Państwa Polskiego, ul. Kostrzewskiego 1, 62-200 Gniezno (dalej: Muzeum)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Sawicki, p.o. dyrektora Muzeum od 28 marca 2013 r. Od 26 kwietnia 2007 r. do 28 marca 2013 r. dyrektorem Muzeum był Gerard Radecki. (dowód: akta kontroli str. 6-9)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹, działalność Muzeum Początków Państwa Polskiego w zakresie ochrony zasobów muzealnych.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Muzeum prawidłowo pozyskiwało i przechowywało zbiory, a ich ewidencjonowanie odbywało się na ogół zgodnie z wymogami przepisów prawa. Przestrzegano zasad wypożyczania i przenoszenia muzealiów, a ich konserwacja prowadzona była zgodnie z corocznie opracowywanymi planami działalności. Budynek Muzeum posiadał odpowiednie zabezpieczenia elektroniczne i mechaniczne, w tym system sygnalizacji pożarowej i poddawany był rocznym oraz okresowym kontrolom stanu technicznego.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły:

- nieprzeprowadzenia okresowej kontroli stanu zbiorów historycznych;
- półrocznego opóźnienia w zaewidencjonowaniu kolekcji odznak i medali;
- wykazywania w sprawozdaniach dla GUS liczby muzealiów niezgodnej z inwentarzem;
- zaniżenia wymiaru czasowego szkolenia pracowników z zakresu ochrony przeciwpożarowej oraz braku aktualnych przeglądów urządzeń przeciwpożarowych.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Gromadzenie, ewidencjonowanie i opracowanie zabytków oraz udostępnianie zbiorów

1.1. Rodzaj i zakres gromadzonych zbiorów

Opis stanu faktycznego

Organizatorem Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie jest samorząd województwa wielkopolskiego. Zgodnie ze Statutem, stanowiącym załącznik do uchwały Sejmiku Województwa Wielkopolskiego nr XVI/168/99 z 8 listopada 1999 r.², Muzeum w ramach swojej działalności gromadzi zabytki, dzieła sztuki oraz materiały ikonograficzne i dokumentacyjne w zakresie kultury polskiego średniowiecza, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki początków państwa polskiego oraz historii Wielkopolski i Gniezna. Zgromadzone zbiory odpowiadają zakresowi określone w statucie.

(dowód: akta kontroli str. 10-31, 132-144)

W Muzeum, według stanu na 30 czerwca 2014 r., zgromadzono 18 178 zabytków, w tym 17 431 sztuk muzealiów stanowiących własność Muzeum i wpisanych do ksiąg inwentarzowych oraz 509 depozytów. W trakcie opracowania naukowego pozostawało 238 zabytków. W okresie objętym kontrolą Muzeum sukcesywnie powiększało liczbę zbiorów (według stanu na koniec 2012 r. – 17 590 szt., na koniec 2013 r. – 18 017 szt.).

(dowód: akta kontroli str. 61)

1.2. Sposób pozyskiwania zbiorów i ustalania ich wartości

Muzeum nie opracowało wewnętrznych zasad i procedury zakupu (gromadzenia) zabytków, przyjmowania ich w formie darowizn i przejmowania od innych muzeów. W placówce funkcjonowała Komisja Zakupowa³ (od 18 marca 2014 r. – Komisja Zakupu Muzealiów⁴) zajmująca się przygotowaniem wyceny eksponatów oraz ich oceną merytoryczną, będąca organem doradczym Dyrektora Muzeum.

(dowód: akta kontroli str. 62-79)

W latach 2012-2014 (I półrocze) Muzeum pozyskało łącznie 687 zabytków, w tym 441 w drodze zakupu, 117 w formie przekazu, 127 poprzez wykopaliska własne oraz dwa w drodze darowizny. Zabytki pochodzące z wykopalisk własnych nie były wyceniane.

(dowód: akta kontroli str. 80-81)

Na podstawie badania 65 zabytków pozyskanych w okresie objętym kontrolą stwierdzono, że przyjęcie zbiorów muzealnych zostało udokumentowane protokołem przyjęcia, zgodnie z § 2 rozporządzenia Ministra Kultury z 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach⁵ (dalej: rozporządzenie ws. ewidencjonowania).

(dowód: akta kontroli str. 94-105)

² Treść statutu zmieniona uchwałami Sejmiku Województwa Wielkopolskiego: nr XXXII/482/2001 z 29 stycznia 2001 r., nr XXX/482/2005 z 31 stycznia 2005 r., nr V/32/2007 z 29 stycznia 2007 r., nr XXIX/410/08 z 1 grudnia 2008 r., nr XXIII/399/12 z 25 czerwca 2012 r., nr XXIX/572/12 z dnia 17 grudnia 2012 r.

³ Powołana zarządzeniem wewnętrznym nr 2/2010 z 19 stycznia 2011 r.

⁴ Powołana zarządzeniem wewnętrznym nr 8/2014 z 18 marca 2014 r. Tryb działania Komisji został określony w treści zarządzenia.

⁵ Dz. U. Nr 202, poz. 2073.

1.3. Zakres, formy i sposoby ewidencjonowania oraz opracowania zbiorów

Na podstawie badania 100 zabytków, w tym 40 znajdujących się na ekspozycji i 60 przechowywanych w magazynach Muzeum stwierdzono, że wszystkie eksponaty objęte badaniem posiadały karty ewidencyjne, przy czym 29 kart prowadzonych było w systemie elektronicznym.

(dowód: akta kontroli str. 94-105)

Dyrektor Muzeum wprowadził w formie zarządzenia instrukcję ewidencjonowania zabytków w Dziale Archeologii⁶. Dla zbiorów zgromadzonych w Dziale Historii Sztuki szczegółowe uregulowania nie zostały wydane, a ich ewidencjonowanie odbywało się na zasadach ogólnych, wynikających z rozporządzenia ws. ewidencjonowania.

(dowód: akta kontroli str. 106-117, 258-260)

Na podstawie badania 100 zabytków stwierdzono, że 62 obiekty posiadały trwałe oznakowanie numerem inwentarzowym, w 17 przypadkach była to naklejka lub zawieszka przymocowana do zabytku, w siedmiu przypadkach oznakowanie naniesione było na kopertę, w której przedmiot był przechowywany, natomiast w przypadku 14 zabytków oznakowanie nie było możliwe ze względu na niewielkie rozmiary bądź materiał, z którego zostały wykonane. Oznakowanie na zabytkach było zgodne z zapisami w księgach inwentarzowych. Zabytki archeologiczne były dodatkowo oznakowane numerem z inwentarza polowego.

(dowód: akta kontroli str. 94-105)

Placówka prowadziła ewidencję muzealiów w księgach inwentarzowych. W Muzeum funkcjonowały odrębne księgi inwentarzowe dla poszczególnych rodzajów muzealiów, w tym: archeologicznych (dwa tomy), historycznych (cztery tomy), artystycznych (dwa tomy), księga muzealiów artystyczno-historycznych – ekspozycja J.H. Dąbrowskiego w Winnej Górze, księga muzealiów artystyczno-historycznych zawierająca rysunki architektoniczne i plany Miasta Gniezna. Ponadto w Muzeum prowadzone były: księga ruchu muzealiów (pięć tomów), księga wpływu muzealiów (trzy tomy), księga depozytów, księga muzealiów artystyczno-historycznych wydzielonych - archeologia i księga inwentarzowa kopii. W Dziale Archeologii prowadzone były następujące ewidencje pomocnicze: księga wpływu muzealiów (jeden tom), Inwentarz Badań Archeologicznych (jeden tom) oraz księga depozytów muzealiów archeologicznych (jeden tom).

(dowód: akta kontroli str. 118, 131)

Do ewidencjonowania zbiorów wykorzystywany był również program informatyczny „Musnet Niebieski”, ale pełnił on funkcję pomocniczą i nie wprowadzono wewnętrznych regulacji związanych z jego użytkowaniem.

(dowód: akta kontroli str. 495-499)

Księgi inwentarzowe muzealiów spełniały wymogi rozporządzenia ws. ewidencjonowania, tj. zawierały ponumerowane i przesnurowane karty, a końce sznurów zostały opieczętowane. Liczba kart była potwierdzona przez Dyrektora Muzeum poprzez zamieszczenie stosownej klauzuli. Wszystkie księgi inwentarzowe

⁶ Zarządzenie wewnętrzne nr 5/2008 z dnia 20 marca 2008 r., zarządzenie wewnętrzne nr 2/2014 z dnia 20 stycznia 2014 r.

były kompletne. W jednym przypadku stwierdzono uszkodzenie grzbietu oraz sznura wiążącego karty⁷. Wpisy do ksiąg dokonywane były w sposób czytelny i trwałe, przy czym w jednej księdze stwierdzono poprawki polegające na zamazaniu istniejącej treści przy użyciu korektora oraz naniesieniu treści zmienionej⁸.

(dowód: akta kontroli str. 132-156)

Dokumentacja badań archeologicznych i terenowych prowadzonych przez Muzeum obejmowała: księgę wpływu, pełniącą rolę księgi depozytowej, księgę inwentarzową muzealiów archeologicznych, inwentarze polowe pochodzące z badań archeologicznych, dzienniki badań wykopaliskowych oraz księgę inwentarza badań archeologicznych, stanowiącą dokument pomocniczy.

(dowód: akta kontroli str. 106-117, 119-130, 143-147)

1.4. Udostępnianie muzealiów poza siedzibą muzeum

Muzeum w latach 2012 – 2014 (I półrocze) udostępniło innym instytucjom łącznie 387 obiektów. Wypożyczenie muzealiów poprzedzone było zawarciem pisemnej umowy. Wszystkie przeniesienia zbiorów dokumentowane były protokołarnie. Protokół zawierał informacje określone w rozporządzeniu ws. ewidencjonowania, tj. opis muzealiów, datę sporządzenia, przyczyny przeniesienia i termin zwrotu. Do protokołu załączona była opinia konserwatorska wraz z dokumentacją wizualną zbiorów. Warunki i sposób przemieszczenia zabytków oraz właściwe parametry środowiska były określone w załącznikach do umowy użyczenia. Przenoszone muzealia nie były poddawane pracom konserwatorskim.

(dowód: akta kontroli str. 157-200)

1.5. Skreślenie muzealiów z księgi inwentarzowej

W okresie objętym kontrolą nie odnotowano skreśleń muzealiów z ksiąg inwentarzowych Muzeum. W wyniku inwentaryzacji przeprowadzonej w 2011 r. stwierdzono brak jednego obrazu wypożyczonego Urzędowi Miejskiemu w Gnieźnie. Dyrektor Muzeum wystąpił do Prezydenta Miasta Gniezna o zwrot obrazu, a w przypadku niedokonania zwrotu – o zapłatę równowartości wypożyczonego obiektu. Wartość przedmiotowego obiektu została określona przez Muzeum na kwotę 15 000 zł. W sprawie zaginionego obrazu trwają uzgodnienia pomiędzy Prezydentem Miasta Gniezna a Muzeum dotyczące wysokości należnego odszkodowania.

(dowód: akta kontroli str. 132-156, 201-211, 238)

1.6. Komisyjna kontrola zgodności dokumentacji ewidencyjnej ze stanem faktycznym oraz sprawozdawczość

Zgodnie z instrukcją inwentaryzacyjną, stanowiącą załącznik do polityki rachunkowości Muzeum, zapisy w dokumentacji ewidencyjnej zbiorów bibliotecznych i dóbr kultury podlegały kontroli zgodności ze stanem faktycznym przeprowadzanej co 5 lat. Organizator Muzeum może przedłużyć ten termin

---

⁷ Księga inwentarzowa muzealiów S/1

⁸ Księga inwentarzowa muzealiów H/3

do 10 lat. Wynik uproszczonej inwentaryzacji winien być stwierdzany protokolarnie. Instrukcja nie nakładała obowiązku przeprowadzania spisu na arkuszach spisowych.

(dowód: akta kontroli str. 212-225)

Inwentaryzacja prowadzona była odrębnie dla poszczególnych grup muzealiów (archeologicznych, artystycznych i historycznych). Ostatnia inwentaryzacja zbiorów archeologicznych zakończona została w 2014 r., zbiorów artystycznych – w 2012 r., a zbiorów historycznych – w 1999 r. Poprzednia inwentaryzacja zbiorów archeologicznych zakończyła się w 2008 r., a artystycznych – w 2007 r. W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji zbiorów artystycznych stwierdzono (w 2012 r.) brak jednego obiektu – obrazu wypożyczonego do Urzędu Miejskiego w Gnieźnie. W przypadku pozostałych spisów niedoborów ani nadwyżek nie stwierdzono.

W ramach kontroli zgodności dokumentacji ewidencyjnej ze stanem faktycznym nie prowadzono wyceny muzealiów.

(dowód: akta kontroli str. 226-243)

Muzeum terminowo składało do Głównego Urzędu Statystycznego sprawozdania z działalności za lata 2012 i 2013 (K-02). Dane wskazane w sprawozdaniu nie były zgodne ze stanem faktycznym zgromadzonych muzealiów.

(dowód: akta kontroli str. 244-257)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Muzeum nie przeprowadzono w wymaganym terminie komisyjnej kontroli zgodności wpisów dokumentacji ewidencyjnej ze stanem faktycznym zbiorów historycznych. Zgodnie z § 3 ust. 6 rozporządzenia ws. ewidencjonowania oraz § 2 ust. 1 pkt. 3 instrukcji inwentaryzacyjnej, inwentaryzacja zbiorów muzealnych powinna odbywać się co 5 lat. Tymczasem ostatni spis kontrolny zbiorów historycznych przeprowadzono w 1998 r. Kierownik Działu Historii Sztuki wyjaśniła, że „poprzednio urzędujący dyrektorzy nie wydawali konkretnej decyzji (zarządzenia) co do wykonania kolejnych spisów kontrolnych” i „prawdopodobnie nie występowali również o zgodę do organizatora muzeum na przedłużenie terminu kontroli”. W latach 2005-2006 dokonano sprawdzenia zasobu muzealiów historycznych znajdujących się w magazynie z zapisami w księgach inwentarzowych poprzez „odhaczanie” kolejnych pozycji w księdze inwentarzowej. W dniu 31 grudnia 2013 r. Dyrektor Muzeum wydał zarządzenie w sprawie przeprowadzenia kontroli zgodności wpisów dokumentacji ewidencyjnej ze stanem faktycznym zbiorów historycznych, jednak komisja inwentaryzacyjna przedłożyła Dyrektorowi (28 stycznia 2014 r.) tylko sprawozdanie z kontroli zgodności stanu numizmatów. Równocześnie poinformowała, że dostęp do pozostałych zabytków historycznych zgromadzonych w pomieszczeniach magazynowych jest niemożliwy ze względu na czasowe zdeponowanie tam materiałów archiwum zakładowego, ze względu na remont dachu, a prowadzenie spisu w tych warunkach może przyczynić się do pomyłek, a nawet uszkodzenia zbiorów.

(dowód: akta kontroli str. 212-226, 258-260)

2. Według stanu na dzień 28 lipca 2014 r. do księgi inwentarzowej muzealiów historycznych oznaczonej symbolem H/4 nie wpisano 69 szt. muzealiów zakupionych 23 grudnia 2013 r. (kolekcja odznak i medali), tj. pomimo upływu 217 dni od daty zakupu. Zgodnie z § 4 ust. 3 rozporządzenia ws. ewidencjonowania, wpisu muzealium do księgi inwentarzowej należy dokonać w ciągu 60 dni od dnia objęcia w posiadanie. W księdze inwentarzowej pod poz. 6402 do 6470 pozostawiono wolne miejsce na opis obiektów wchodzących w skład kolekcji. Kierownik Działu Historii Sztuki wyjaśniła, że przekroczenie terminu związane było z koniecznością opracowania merytorycznej drugiej części kolekcji odznak i medali, na którą Muzeum otrzymało dofinansowanie ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz ze względu na wykonywanie innych czynności. W trakcie trwania kontroli NIK, wszystkie muzealia wchodzące w skład kolekcji zostały wpisane do księgi inwentarzowej.

(dowód: akta kontroli str. 62-66, 132-142)

3. Sprawozdania do GUS z działalności muzeum za lata 2012 i 2013 sporządzone były nierzetelnie. Wskazywana w sprawozdaniach liczba muzealiów nie była zgodna z inwentarzem muzealiów oraz z wynikami inwentaryzacji. Nie uwzględniono m.in. 109 muzealiów, w tym 106 eksponowanych w Winnej Górze, dotyczących działalności gen. Jana Henryka Dąbrowskiego oraz 3 rysunków architektonicznych i planów miasta Gniezna. Inwentaryzator Zbiorów wyjaśnił, że muzealia te „nie zostały uwzględnione w sprawozdaniach ze względu na wypełnianie sprawozdań w formie elektronicznej – rubryka nr 14 w dziale 2 nie pozwalała na naniesienie liczby muzealiów – system informował o błędzie”. Ponadto w sprawozdaniu za 2013 r. stwierdzono rozbieżności pomiędzy liczbą muzealiów pozyskanych drogą badań – zgodnie z księgą inwentarzową muzealiów tych było 65, natomiast w sprawozdaniu wpisano liczbę 141. Dyrektor Muzeum wyjaśnił, że błąd ten wynikał prawdopodobnie z nieporozumienia, gdyż według stanu na koniec 2013 r. zabytki wykazane w sprawozdaniu były już w posiadaniu Muzeum, lecz nie stanowiły jego własności, gdyż trwała jeszcze procedura formalnego ich przekazania przez Wielkopolskiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu.

(dowód: akta kontroli str. 61-66, 244-257, 495-499)

4. W księdze inwentarzowej muzealiów historycznych, oznaczonej symbolem H/2, nieprawidłowo naniesione zostały poprawki. Pod poz. 5045/20, 5046-5055, 5400, 5430, 5610, 5623, 5617, 5816 istniejąca treść została zamazana przy użyciu korektora, a w to miejsce naniesiono treść zmienioną. Zgodnie z § 3 ust. 4 rozporządzenia ws. ewidencjonowania, niedopuszczalne jest zacieranie treści dokonywanych zapisów. Koniecznych poprawek dokonuje się czerwonym atramentem i potwierdza podpisem upoważnionej osoby. Kierownik Działu Historii Sztuki wyjaśniła, że „zaznaczenia korektorem są efektem mechanicznych pomyłek pisarskich i nie mają wpływu na merytoryczną stronę obiektów”. Równocześnie zapewniła, że wykazane błędy zostaną uzupełnione i poprawione zgodnie z wymogami ww. rozporządzenia.

(dowód: akta kontroli str. 62-66, 132-142)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę na uszkodzenie osznurowania oraz oprawy księgi inwentarzowej muzealiów artystycznych S/1. Również pozostałe księgi inwentarzowe muzealiów artystycznych i historycznych noszą znamiona zużycia, a ich stan grozi zdekompletowaniem kart księgi. Ponadto księgi inwentarzowe w Dziale Archeologii nie mają nadanego symbolu literowego, mimo iż w § 4 ust. 1 rozporządzenia ws. ewidencjonowania wskazano obowiązek nadania każdej księdze symbolu literowego.

(dowód: akta kontroli str. 62-66, 132-144)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym zakresie, głównie z uwagi na nieprzeprowadzenie okresowej kontroli stanu zbiorów historycznych oraz prawie półroczne opóźnienie w zaewidencjonowaniu zakupionej kolekcji odznak i medali.

2. Zapewnienie bezpieczeństwa zbiorów muzealnych

2.1. Warunki przechowywania zgromadzonych zbiorów

Opis stanu
faktycznego

Muzeum mieści się w budynku przy ul. Józefa Kostrzewskiego, na działkach ewidencyjnych 1/4 i 2/15 o łącznej powierzchni 3,8337 ha. Współwłaścicielami nieruchomości są: Powiat Gnieźnieński (udział 56420/104143) oraz Samorząd Województwa Wielkopolskiego (udział 47723/104143). Dla przedmiotowej nieruchomości prowadzona jest w Sądzie Rejonowym w Gnieźnie – Wydział V Ksiąg Wieczystych, księga wieczysta nr PO1G/00059362/8. W budynku mieści się również I Liceum Ogólnokształcące im. Bolesława Chrobrego, którego organem prowadzącym jest Powiat Gnieźnieński. Budynek nie posiada formalnego podziału przestrzeni pomiędzy jego użytkowników. Do pomieszczeń współużytkowanych przez Muzeum i Liceum należą m.in.: obszerny hol wejściowy oraz szatnia wraz z dojściem do auli. Koszty utrzymania części pomieszczeń wspólnych (m.in. holu wejściowego) są ponoszone przez Muzeum.

(dowód: akta kontroli str. 62-66, 261-262)

Dla budynku prowadzona była książka obiektu budowlanego. Obiekt był poddawany rocznym oraz okresowym kontrolom stanu technicznego, co potwierdzają protokoły z kontroli. W okresie objętym kontrolą obiekt nie był poddany kontroli przez organ nadzoru budowlanego, a kontrola w zakresie ochrony przeciwpożarowej przeprowadzona została 26 sierpnia 2014 r. przez Państwową Straż Pożarną, na zlecenie NIK.

(dowód: akta kontroli str. 263-327)

W Muzeum funkcjonuje sześć pomieszczeń magazynowych przeznaczonych do przechowywania muzealiów: cztery magazyny zbiorów archeologicznych, magazyn zbiorów artystycznych i magazyn zbiorów historycznych. Za magazyny odpowiedzialni są odpowiednio: Kierownik Działu Archeologii oraz Kierownik Działu Historii Sztuki. Przeprowadzone oględziny magazynów wykazały, że zbiory przechowywane są w sposób zapewniający ochronę przed uszkodzeniem i zniszczeniem. Pomieszczenia magazynowe są zamykane oraz wyposażone w instalację alarmową. W każdym z pomieszczeń umieszczona jest gaśnica oraz czujki dymu.

(dowód: akta kontroli str. 45-56, 328-335)

2.2. Zabezpieczenie obiektów i zbiorów przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem

Decyzją Wojewody Wielkopolskiego z dnia 22 lutego 1999 r. Muzeum zostało umieszczone w wykazie obiektów i urzędzeń ważnych dla obronności, interesu gospodarczego państwa, bezpieczeństwa publicznego i innych ważnych interesów państwa, podlegających obowiązkowej ochronie. W związku z tym w placówce powołano Wewnętrzną Służbę Ochrony, zgodnie z dyspozycją § 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 listopada 1998 r. w sprawie wewnętrznych służb ochrony⁹.

(dowód: akta kontroli str. 337-339)

Muzeum posiadało plan ochrony, uzgodniony z Wielkopolskim Komendantem Wojewódzkim Policji. Plan zawierał elementy określone w art. 7 ust. 2 ustawy z 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia¹⁰, w tym m.in. analizę potencjalnych zagrożeń i stanu bezpieczeństwa muzeum, organizację ochrony fizycznej, dane dotyczące rodzaju zabezpieczeń technicznych oraz zasady organizacji i wykonywania ochrony jednostki.

(dowód: akta kontroli str. 360-390)

W Muzeum obowiązywał opracowany w 2009 r. plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. Plan ten był corocznie aktualizowany. Częścią składową planu ochrony zabytków były plany ewakuacji zbiorów, zgodnie z wymogami § 15 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 1 grudnia 2008 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów w muzeach przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym zniszczeniem lub utratą zbiorów oraz sposobów przygotowania zbiorów do ewakuacji w razie powstania zagrożenia¹¹ (dalej: rozporządzenie ws. zabezpieczania). W 2012 r. do Regulaminu Organizacyjnego Muzeum wprowadzono zapisy wyszczególniające zadania dla osób funkcyjnych odpowiedzialnych za ochronę zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

(dowód: akta kontroli str. 41-44, 391-471)

Muzeum posiadało System Sygnalizacji Pożarowej, w skład którego wchodziły m.in. czujki optyczne dymu, czujki temperatury i ręczne ostrzegacze o pożarze. W obiekcie zainstalowano Dźwiękowy System Ostrzegawczy (DSO) w celu nadawania automatycznych komunikatów alarmowych oraz kierowania ewakuacją. Budynek był wyposażony w hydranty wewnętrzne. Zaopatrzenie wodne do zewnętrznego gaszenia pożaru stanowiła istniejąca miejska sieć wodociągowa. W miejscu przejść pomiędzy poszczególnymi strefami pożarowymi zainstalowano ściany o odporności REI 120¹² oraz drzwi o wymaganej odporności ogniowej EI 60¹² wyposażone w samozamykacze. Przewody wentylacyjne i klimatyzacyjne w miejscu przejścia przez elementy oddzielenia przeciwpożarowego wyposażono w kłapy odcinające. Obiekt był wyposażony w wymaganą ilość sprzętu gaśniczego, tj. gaśnic proszkowych oraz gaśnic na dwutlenek węgla, a rozmieszczenie sprzętu było prawidłowe. W widocznych miejscach umieszczono instrukcje na wypadek pożaru wraz z wykazem numerów alarmowych oraz instrukcje przeciwpożarowe ogólne.

⁹ Dz. U. z 1999 r. Nr 4, poz. 31 ze zm.

¹⁰ Dz. U. z 2014 r., poz. 1099

¹¹ Dz. U. z 2008 r. Nr 229, poz. 1528

¹² Zgodnie z normą PN-EN ISO 13943

W dniu 26 sierpnia 2014 r. Państwowa Straż Pożarna przeprowadziła w Muzeum kontrolę w zakresie ochrony przeciwpożarowej. W toku czynności kontrolno-rozpoznawczych stwierdzono nieprawidłowości dotyczące braku aktualnych przeglądów urządzeń przeciwpożarowych, tj. systemu sygnalizacji pożarowej, awaryjnego oświetlenia ewakuacyjnego oraz przeciwpożarowych wyłączników prądu, a także braków w oznakowaniu dźwigu osobowego i drzwi przeciwpożarowych. W wyniku przeprowadzonej kontroli Komendant Powiatowy PSP w Gnieźnie wydał decyzję administracyjną nakazującą wykonanie czynności mających na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości i braków, w terminie do 30 września 2014 r. w zakresie oznakowania oraz do 31 października 2014 r. w zakresie przeglądów urządzeń przeciwpożarowych¹³.

(dowód: akta kontroli str. 805-812)

Pracownicy Muzeum odbywali szkolenia z zakresu ochrony przeciwpożarowej. Szkolenie wstępne oraz podstawowe przeprowadzane było w tym samym dniu w łącznym wymiarze 0,5 godziny. Ponadto dla pracowników (co trzy lata) oraz dla kadry kierowniczej (co pięć lat) prowadzono szkolenia okresowe (uzupełniające) w wymiarze dwóch godzin, mające na celu przypomnienie i uzupełnienie znajomości zagadnień ochrony przeciwpożarowej oraz wskazanie ewentualnych zmian w zasadach bezpieczeństwa przeciwpożarowego w muzeach.

(dowód: akta kontroli str. 340-354, 495-499)

Dyrektor Muzeum zapewniał coroczny przegląd stanu zabezpieczeń mechanicznych obiektu. W ramach przeglądu sprawdzano kompletność kluczy, stan przegród wewnętrznych i zewnętrznych.

(dowód: akta kontroli str. 355-359)

Konserwacja muzealiów prowadzona była zgodnie z corocznie opracowywanymi planami działalności. W latach 2012 – 2014 (I półrocze) pełnej konserwacji poddano 104 zabytki, natomiast konserwacji zabezpieczającej (tzw. zachowawczej) – 88 zabytków. Stanowi to odpowiednio 0,6% i 0,5% zbiorów zgromadzonych w Muzeum. Łączne środki wydatkowane w tym okresie na konserwację muzealiów wyniosły 89.018 zł, w tym wydatki z tytułu zlecenia prac konserwatorskich innym podmiotom – 16.064 zł. Do konserwacji typowane były przede wszystkim zabytki planowane do pokazania na wystawach organizowanych przez Muzeum lub przeznaczone do wypożyczenia do innych placówek.

(dowód: akta kontroli str. 472-494)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nowo przyjęci pracownicy odbywali wstępne oraz podstawowe szkolenia z zakresu ochrony przeciwpożarowej w łącznym wymiarze 0,5 godziny, mimo iż zgodnie z § 5 rozporządzenia ws. zabezpieczania, szkolenie wstępne winno być prowadzone w wymiarze jednej godziny, a szkolenie podstawowe – w wymiarze dwóch godzin. Specjalista ds. BHP i ppoż. wyjaśnił, że wymiar czasowy szkolenia z zakresu ochrony przeciwpożarowej w Muzeum oparty był o harmonogram szkoleń z zakresu bezpieczeństwa pracy zawarty w rozporządzeniu Ministra Gospodarki

¹³ Decyzja nr PZ.5580.25.2.2014 z 1 września 2014 r.

i Pracy z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. Nr 180, poz. 1860). Zdaniem NIK, wymiar czasowy szkolenia z zakresu ochrony przeciwpożarowej dla pracowników Muzeum określa rozporządzenie ws. zabezpieczania.

(dowód: akta kontroli str. 340-354, 495-499)

2. W Muzeum nie dokumentowano dokonywania przez dyrektora corocznej analizy stanu zabezpieczenia podległych obiektów budowlanych przed pożarem, stosownie do dyspozycji § 2 pkt 2 rozporządzenia ws. zabezpieczania. Zgodnie z wyjaśnieniami dyrektora Muzeum, dysponował on bieżącą wiedzą o stanie tych zabezpieczeń, na podstawie sprawdzania poprawności działania systemów przeciwpożarowych jeden raz w kwartale przez specjalistyczną firmę oraz bieżącego sprawdzania ilości i umiejscowienia gaśnic – dwa razy w ciągu doby przez Wewnętrzną Służbę Ochrony (WSO). Nie opracowano jednak w formie dokumentu wyników oraz wniosków i zaleceń wynikających z analizy stanu zabezpieczeń przeciwpożarowych. Dokonywano natomiast analizy stanu zabezpieczeń mechanicznych obiektu. Jednak w protokołach z kontroli powoływano się na rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z 15 października 2003 r., które utraciło moc z dniem 1 marca 2008 r.

(dowód: akta kontroli str. 62-66, 355-359)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na brak formalnych uzgodnień w sprawie podziału przestrzeni obiektu pomiędzy Muzeum oraz Liceum Ogólnokształcącym oraz zarządzania budynkiem, w tym prowadzenia prac remontowych i ponoszenia kosztów utrzymania części wspólnych.

(dowód: akta kontroli str. 62-66)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa zbiorów muzealnych.

3. Wydatkowanie środków publicznych

Opis stanu
faktycznego

Zasady rachunkowości obowiązujące w Muzeum uregulowane zostały w Zarządzeniu nr 23 Dyrektora Muzeum z dnia 21 grudnia 2010 r. W załącznikach do ww. zarządzenia określono m.in.: wykaz kont syntetycznych (księgi głównej) oraz obowiązującą analitykę, opis funkcjonowania kont i zasady księgowania operacji gospodarczych, zasady prowadzenia ewidencji analitycznej na kontach pomocniczych, zasady wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania i rozliczania wyniku finansowego, częstotliwość i zasady inwentaryzacji oraz weryfikacji aktywów i pasywów, wykaz programów komputerowych stosowanych przez jednostkę oraz zasady archiwizowania i ochrony danych. W ramach wewnętrznej kontroli finansowej w Muzeum opracowano dodatkowo instrukcje: kasową¹⁴, obiegu dokumentów finansowo-księgowych¹⁵ oraz gospodarowania drukami ścisłego zarachowania¹⁶. Postanowienia zawarte w ww. regulacjach wewnętrznych były zgodne z ustawą o rachunkowości.

(dowód: akta kontroli str. 567-631)

¹⁴ Wprowadzona Zarządzeniem Dyrektora MPPP nr 17/14 z dnia 21 lipca 2014 r.

¹⁵ Wprowadzona Zarządzeniem Dyrektora MPPP nr 18/2013 z dnia 29 lipca 2013 r.

¹⁶ Wprowadzona Zarządzeniem Dyrektora MPPP nr 12/2014 z dnia 12 maja 2014 r.

Procedury kontroli zarządczej obowiązujące w Muzeum wprowadzono Zarządzeniem Nr 31/12 Marszałka Województwa Wielkopolskiego z dnia 24 lipca 2012 r. oraz Zarządzeniem Nr 46/2012 Dyrektora Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie z dnia 21 grudnia 2012 r. W ramach tego systemu określone zostały m.in. cele i zadania Muzeum oraz sposoby ich monitorowania i oceny. Jeden z wyznaczonych celów ujęty został w zadaniu „Zabezpieczenia i konserwacji zbiorów”. Na potrzeby monitorowania jego realizacji ustalono miernik „Liczba obiektów objętych konserwacją”, którego wartość określono na poziomie ≥ 30 w skali roku.

(dowód: akta kontroli str. 500-566)

W okresie objętym kontrolą przychody Muzeum wyniosły: 3.562.941,77 zł w 2012 r., 3.640.032,61 zł w 2013 r. oraz 1.666.046,50 zł w I połowie 2014 r. Przychody własne z działalności statutowej wyniosły w tym okresie odpowiednio: 221.390,21 zł, 243.043,82 zł oraz 141.063,15 zł, a dotacje od organizatora muzeum: 3.109.635 zł, 2.959.153 zł oraz 1.464.000 zł.

W ramach projektu „Ochrona dziedzictwa kulturowego w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie – I etap”, Muzeum w roku 2012 dostało dofinansowanie z Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego (dalej „WRPO”) w wysokości 1.873.503 zł¹⁷.

Na podstawie porozumień z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego - Muzeum otrzymało dotacje celowe: w wysokości 123 tys. zł w roku 2012 oraz 30 tys. zł w roku 2013.

(dowód: akta kontroli str. 633-634, 636, 638-649, 769-803)

W kontrolowanym okresie wydatki Muzeum wyniosły: 3.788.968 zł w roku 2012, 3.836.108 zł w roku 2013 r. oraz 1.654.435 zł w roku 2014 (I połowa). W planach finansowych nie wyszczególniono środków przeznaczonych na ochronę zbiorów muzealnych. Na podstawie ewidencji księgowej ustalono, iż środki te dotyczyły w szczególności: zakupu systemów alarmowych, zakupu systemów i urządzeń przeciwpożarowych, świadczonych usług obcych z zakresu ochrony mienia, kosztów prowadzenia monitoringu obiektów oraz wydatków na wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze dotyczące Wewnętrznej Służby Ochrony. Łącznie środki przeznaczone na ochronę zbiorów muzealnych wyniosły: 461.257 zł w roku 2012 (tj. 12,17% wszystkich wydatków), 425.207 zł w roku 2013 (tj. 11,08% wszystkich wydatków) oraz 237.792 zł w roku 2014 (I połowa) (tj. 14,37% wszystkich wydatków). Wydatki te zostały sfinansowane ze środków własnych Muzeum.

(dowód: akta kontroli str.632, 635, 638-649, 769-803)

W latach 2012-2014 (I połowa) Muzeum nie realizowało dodatkowych, poza bieżącymi, zadań i projektów związanych bezpośrednio z poprawą stanu zabezpieczenia zbiorów, a także nie prowadziło w tym zakresie zamówień publicznych w trybach przewidzianych w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych¹⁸. Takie zadanie zrealizowano w latach 2008-2012, w ramach projektu „Ochrona dziedzictwa kulturowego w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie – I etap”, pozyskując nowe systemy wpływające na poprawę bezpieczeństwa zbiorów i zwiedzających, m.in. system automatycznej sygnalizacji pożaru, dźwiękowy system ostrzegania pożarowego oraz system sygnalizacji włamania i napadu.

(dowód: akta kontroli str. 637, 650-768)

¹⁷ Projekt wartości 11.567.362,40 zł, realizowany w latach 2008-2012, dofinansowany z WRPO w kwocie 6.336.713,62 zł.

¹⁸ j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 907 ze zm.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Analiza dokumentacji dotyczącej procedur kontroli zarządczej wykazała rozbieżności w zakresie sposobu określania przez kierownika jednostki corocznych celów i zadań dla Muzeum. W Zarządzeniu nr 31/12 Marszałka Województwa Wielkopolskiego z dnia 24 lipca 2012 r.¹⁹, w § 7 pkt 3 wskazano, iż przy określaniu celów i zadań bierze się pod uwagę przede wszystkim: misję jednostki, przepisy prawa, budżet województwa oraz wytyczne określone przez podmioty nadzorujące. Z kolei, w zarządzeniu nr 46/2012 Dyrektora Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie z dnia 21 grudnia 2012 r.²⁰, w § 9 pkt 7 określono, iż przy określaniu celów i zadań bierze się pod uwagę przede wszystkim: misję jednostki, przepisy prawa, regulacje wewnętrzne określające obowiązki i zakres kompetencji oraz wytyczne Dyrektora. Pan Tomasz Sawicki, p. o. Dyrektora Muzeum wyjaśnił, iż pomimo różnych zapisów w obu dokumentach przy sporządzaniu planu celów i zadań dla Muzeum brano pod uwagę również takie kryteria jak: budżet województwa i wytyczne określone przez podmioty nadzorujące. Zaznaczył również, iż w najbliższym czasie system kontroli zarządczej w Muzeum zostanie uzupełniony o przywołane kryteria.

(dowód: akta kontroli str. 258-260, 500-566)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²¹, wnosi o:

1. Przeprowadzenie komisyjnej kontroli zgodności wpisów dokumentacji ewidencyjnej ze stanem faktycznym w zakresie muzealiów historycznych oraz zapewnienie terminowego przeprowadzania inwentaryzacji.
2. Zapewnienie rzetelności danych wykazywanych w sprawozdaniach K-02 sporządzanych dla GUS, w oparciu o rzeczywisty stan muzealiów.
3. Zwiększenie wymiaru godzin obowiązkowych szkoleń z zakresu ochrony przeciwpożarowej - szkolenia wstępne do jednej godziny i szkolenia podstawowe do dwóch godzin, zgodnie z wymogami przepisów prawa dla pracowników muzeum.
4. Dokonywanie corocznej analizy stanu zabezpieczeń przeciwpożarowych oraz przedstawianie w formie dokumentu jej wyników oraz wniosków i zaleceń wynikających z tej analizy.
5. Wykonanie zaleceń wynikających z decyzji Komendanta Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Gnieźnie z 1 września 2014 r. w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego, w terminach określonych w ww. decyzji.

¹⁹ W sprawie wprowadzenia systemu kontroli zarządczej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu oraz w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych.

²⁰ W sprawie Systemu Kontroli Zarządczej.

²¹ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, dnia września 2014 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontrolerzy:

Piotr Iwański
Inspektor kp.

Marek Gutraj
Inspektor kp.

Wicedyrektor
Grzegorz Malesiński